

PASTORAČNÉ AKTIVITY A SOCIÁLNA ZMENA RÓMOV

Viktor Tomčányi – Rastislav Rosinský

Ústav romologických štúdií FSVaZ UKF Nitra

zioviki@gmail.com, rrosinsky@ukf.sk

Abstrakt:

Východiská: Viaceré domáce a zahraničné skúsenosti potvrdzujú fakt, že dôsledná pastoračná aktivita s chudobnými Rómami je schopná vyvolať reakciu v podobe sociálnej zmeny.

Ciel': Cieľom bolo zmapovať najúčinnnejšie metódy pastoračných aktivít, ktoré dokážu vyvolať sociálnu zmenu a zistiť, aké výsledky prináša pastoračná aktivita na niektoré skupiny Rómov v nepriaznivej sociálnej situácii.

Metódy: Metódou pološtruktúrovaného rozhovoru s 27 duchovnými z registrovaných cirkví v SR pôsobiacimi v Nitrianskej diecéze sme výsledky analyzovali metódou vytvárania trsov. Kritériom výberu zo základného súboru boli vopred dohľadané informácie o pastoračných aktivitách duchovných.

Výsledky: Z výsledkov vyplýva, že duchovní sa vo svojej činnosti venujú najmä deťom a mládeži, aj keď priznávajú, že ak má prísť k zmene, je potrebné pracovať s rodičmi detí. S chudobnými Rómami sa stretávajú vo väčšine prípadov iba v škole, prípadne pri bežnom kontakte v obci. Aj keď priznávajú, že Rómovia majú záujem o sviatosť, ale najmä o krst a pohreb, čo je pre cirkvi málo. S deťmi realizujú najmä pravidelnú mimoškolskú katechézu, vytvárajú mládežnícke spoločenstvá. Identifikovali sme aj prípady duchovných, ktorí nerobia vôbec žiadnu činnosť vo vzťahu k Rómom. Tí ktorí takúto činnosť vykonávajú, medzi najúčinnnejšie metódy práce považujú najmä osobný kontakt, ktorý tvorí most k ďalším aktivitám.

Implikácie: Duchovní všetkých cirkví by mali byť služobníkmi všetkých ľudí. Ak chceme dosiahnuť sociálnu zmenu medzi marginalizovanými skupinami obyvateľstva je potrebné, aby duchovní vyšli zo svojej zóny konformity a boli bližšie k zraniteľným ľuďom. Práca s mládežou ale najmä s celou rodinou dokáže robiť veľké zmeny. Práca ale musí byť pravidelná a najmä osobný kontakt v teréne je to, čo tvorí základ budúcej zmeny. Občasný kontakt len v kostole či na fare nie je účinný.

Kľúčové slová: Pastoračná činnosť. Rómovia. Sociálna zmena.

ÚVOD

Rómske etnikum nežije iba na území Slovenska, ale skoro v každom európskom štáte. O tom, ako žijú, nás aktuálne informujú médiá, ktoré sprostredkujú skôr ich negatívne stránky (Analýza, 2014). Rómom pomáhajú viaceré organizácie, ale aj Cirkev. Mnohým z nich, ktorí sa dostali do nepriaznivej sociálnej situácie pomáha Cirkev k sociálnej zmene. Existuje len málo vedeckých štúdií o pastoračných aktivitách cirkví, ktoré vedú k sociálnej zmene u Rómov žijúcich v nepriaznivej sociálnej situácii. Skôr sú to „životné vedecké štúdie“, ktoré napísal samotný život jednotlivých duchovných a komunít roztrúsených po celom svete. Oni zasvätili svoj život rómskemu národu. Mnohí s nimi aj žijú, slúžia im a pomáhajú im k sociálnej zmene.

V Bulharsku, v Českej republike a v Rumunsku v tejto oblasti úspešne pracujú duchovní zo spoločnosti Dona Bosca (saleziáni). V Bulharsku pracuje komunita saleziánov v krajskom meste

Staré Zagory, ktoré leží na juhu krajiny. Mesto má 141 597 obyvateľov, z toho 27 000 Rómov. Medzi svoje úspechy zaraďujú: získanie dôvery rodičov rómskej komunity, pravidelnú školskú dochádzku, väčšie ticho a poriadok pri spoločných programoch, zlepšenie verejnej mienky o Rómoch z pohľadu majoritnej spoločnosti (Svoboda, 2009). V Českej republike pracujú s obyvateľmi marginalizovaných komunít aj v Ostrave, kde je aj najväčšia koncentrácia chudobných, Rómov (aj bezdomovcov) v ČR. V pastoračnej oblasti sa venujú pravidelnej skupinovej katechéze a sv. omšiam, realizujú duchovný program na pobytových akciách, pripravujú deti a ich rodičov k sviatostiam (Kuchař, 2009). V Rumunsku podľa posledného štatistického sčítania obyvateľstva žije 535 250 Rómov, čo predstavuje 2,5 % z celkového počtu obyvateľstva. Tak ako aj inde, pastoračné aktivity majú malé aj väčšie úspechy. Treba si však všimnúť, že vnútri tradičných cirkví existujú prorocké gestá: osoby, hnutia a združenia rozvíjajúce nádejné znamenia obnovy pastorácie Rómov (Lucian, 2015). V Taliansku sa náboženský život stále rozvíja. Koná sa tu množstvo aktivít. Pribúdajú mnohé centrá, ktoré napomáhajú duchovnému rastu. Mladá generácia Rómov na niektorých miestach preberá zodpovednosť za osud a budúcnosť rómskeho národa. Rómka Eva Rizzin v roku 2007 pôsobila aj v Európskom parlamente (Messaggero, 2007). Existujú aj rómske duchovné povolania (kňazi, diakoni, rehoľné sestry a mnohí katechéti). Každoročne sa uskutočňujú mnohé rómske púte (Adami a Martír, 2014). V Španielsku sa chvália úspechmi v centrách pre Rómov. Deti, ktoré prešli centrom sú dnes už rodičmi a sami doň prinášajú svoje deti, pretože v ňom prežili najšťastnejšie chvíle svojho života. Mnohí z mladých, ktorí prešli centrom vedú dnes dôstojný život a vyhlí sa väzeniu a drogám. Iní ľudia zas nachádzajú v týchto priestoroch výchovné motívy a spôsoby, ako čeliť ťažkostiam života (Vergara, 2009). V Maďarsku nám hodnotné výsledky priniesla vedecká práca Olaha Dezsö. Vo svojej štúdií prezentoval sociálne zmeny, ktoré nastali v každodennom živote Rómov po pastoračných aktivitách duchovných. Sú to najmä: nový zmysel života, usporiadanie manželstva, väčšia tolerancia voči druhým a začlenenie sa do novej komunity. Autor tvrdí, že Cirkev môže Rómom pomôcť, aby sa svojím obrátením a sociálnou zmenou plnohodnotne začlenili do majoritnej spoločnosti (Rómské rodiny, 2015). Na Slovensku by sme mohli čerpať z vedeckej práce Petra Besenyiho (2011), ktorý tvrdí, že proces socializácie a následnej integrácie Rómov by mal byť zavŕšený sociálnou inklúziou, ktorú iniciuje a koriguje misijná činnosť (duchovná obroda), sociálna práca (komunitná práca a terénna sociálna práca) a vzdelávanie s následným zamestnaním sa. Všetky tieto smery by mali byť aktívne a racionálne (konceptčne) podporované štátnou sociálnou politikou. Sú to účinné nástroje prispievajúce k sociálnej inklúzii marginalizovanej rómskej menšiny do majoritnej spoločnosti.

Do našej pozitívnej mozaiky týkajúcej sa vplyvu pastorácie na sociálnu zmenu obyvateľov marginalizovaných komunít zapadá aj zistenie projektu SIRONA, ktorý bol realizovaný Ústavom etnológie SAV (2010). Autori tohto výskumu hovoria o svojom kľúčovom zistení a tvrdia: „Výskum zistil, že pri náboženskej zmene dochádza aj k sociálnej zmene: t. j. k širokospektrálnej zmene sociálnych návykov a správania sa jednotlivcov, respektíve určitej skupiny. Výskum SIRONA 2010 tiež ukázal, že z hľadiska stability tejto zmeny je ideálne, ak prebieha na komunitnej/kolektívnej úrovni.“ (Podolinská, Hrustič, 2010, s.11).

Pastoračná aktivita a sociálna zmena

Pastoračnú aktivitu by sme mohli zdefinovať aj ako službu lásky človeku vo všetkých dimenziách jeho života. Nemá to byť jednorazová pomoc, ale celoživotná, nezištná misia, starostlivosť o každého človeka. Podľa pápeža Františka (2013) je misia kresťana vo svete úžasná, je to misia určená všetkým, je to misia služby bez výnimky. Pastoračná aktivita je sprevádzanie človeka od jeho počatia až po prirodzenú smrť (Giovanni XXIII., 2007). Cirkev sa od svojho ustanovenia snaží slúžiť ľudskej rodine, je kreatívna v prostriedkoch a spôsoboch ako sa

dotknúť ľudského srdca a formovať ho tak, aby sa u neho dosiahla aj sociálna zmena. Je to pastoračná láska, ktorá sa snaží vždy chcieť len dobro pre konkrétnu osobu. Vie, že táto osoba sa zvyčajne rodí v rodine, kde všetko začína. Podľa Holmena (2005) Cirkev zvlášť dnes zameriava svoju pozornosť na rodinu, keďže v nej je začiatok všetkého dobra i zla.

„Zmena je trvalou charakteristikou spoločného života. Vo všeobecnosti ju možno charakterizovať ako „nadobúdanie iných charakteristík, premenu štruktúry alebo situácie v čase“ (Košta, 1993, s. 104). „Za sociálne zmeny sa pokladajú predovšetkým zmeny v oblasti kultúry spoločnosti, zmeny jej sociálnej štruktúry, sociálneho správania ľudí, zmeny vzťahov medzi jednotlivcami, sociálnymi skupinami a podobne“ (Miedzgová, 1996, s. 77). Sociálne zmeny prebiehajú rôznymi spôsobmi, na rôznych úrovniach a v rôznych oblastiach života spoločnosti a jednotlivcov. Spôsobujú ich rôzne skutočnosti, majú rôzne výsledky atď. Sociálna zmena môže prebiehať rôznym tempom, môže mať rôznu dĺžku trvania a môže dosiahnuť rôzny rozsah a veľkosť. „Sociálne zmeny sa odohrávajú v rôznych oblastiach života spoločnosti. Môžu sa odohrávať v rodine, u jednotlivca, v rámci populácie, v rámci sociálnej stratifikácie, v ekonomike a v ďalších oblastiach spoločenského života.“ (Sopóci, 2007, s. 12). Za zdroje sociálnej zmeny sa pokladajú príčiny, impulzy, faktory, ktoré vyvolávajú jej vznik a podporujú jej priebeh a trvanie. Medzi faktory sociálnej zmeny patria podľa Montoussa a Renouarda (2005, s. 95) „aj náboženské hodnoty“.

METÓDY

Ako vidieť z predchádzajúcich častí, zameranie nášho výskumu smeruje k základnej výskumnej otázke: *Aké pastoračné aktivity považujú duchovní za najúčinné k dosiahnutiu sociálnej zmeny u niektorých skupín Rómov? V kvalitatívnej časti nášho výskumu bola použitá metóda pološtruktúrovaného rozhovoru. Chceli sme sa dozvedieť, aké výsledky prináša pastoračná činnosť duchovných, ktorí sa jej prostredníctvom snažia vplývať na sociálnu zmenu niektorých Rómov v nepriaznivej sociálnej situácii. Vzájomný dialóg sme rozvíjali na základe otázok, ktoré sme si vopred pripravili. Trval od 10 do 40 minút. Rozhovory prebiehali v prirodzenom prostredí respondentov.*

Získané údaje sme spracovali metódou vytvárania trsov. Táto metóda slúži obvykle k tomu, aby sme zoskupili a konceptualizovali získané výsledky do skupín na základe diferenciacie určitých javov, miesta, prípadu. Tieto skupiny (trsy) by mali vznikať na základe vzájomných premís medzi identifikovanými jednotkami. Týmto procesom vznikajú všeobecné, indukované sformované kategórie. Ich zaradenie do danej skupiny (trsov) je asociované s určitými opakujúcimi sa charakteristikami, znakmi. Spoločným znakom takéhoto trsu je tematické prekrývanie sa (Miovský, 2006).

Výskumná vzorka

Kritériom na zaradenie do základného súboru bola profesijná príslušnosť k registrovaným cirkvám v jednej z diecéz v Slovenskej republike. Kritériom výberu zo základného súboru pre realizáciu rozhovorov boli informácie o ich pastoračných aktivitách. Vyžadovali sme, aby duchovní realizovali isté aktivity, pri ktorých sme predpokladali, že budú pozitívne vplývať na sociálnu zmenu u marginalizovaných Rómov. Celkovo naša vzorka obsahuje 27 respondentov.

VÝSLEDKY

Pre lepšie pochopenie vplyvu pastoračnej činnosti duchovných na sociálnu zmenu niektorých Rómov, ktorí sa dostali do zlej sociálnej situácie, sme si stanovili kategorické oblasti skúmania. V našom článku sa budeme venovať prvej kategorickej oblasti, v ktorej popíšeme *najúčinné*

pastoračné aktivity duchovných, ktoré pomohli Rómom k sociálnej zmene. Primárne sme sa zamerali na duchovných, s ktorými sme robili osobný rozhovor. Orientovali sme sa na tie pastoračné aktivity, ktoré sa realizujú s Rómami žijúcimi na území farnosti. Zároveň sme reflektovali aj názory duchovných na to, aký prístup majú Rómovia k ponúkaným aktivitám.

Použitím metódy rozhovoru sme sa zamerali na pastoračné aktivity duchovných vo svojich farnostiach, ktoré realizovali pri Rómoch. Zamerali sme sa predovšetkým na hodnotenie významu takých aktivít, ktoré bezpečne viedli k sociálnej zmene.

- **skupiny Rómov, ktorým sa duchovní venujú**

Tab. 1 Cieľové skupiny, ktorým sa duchovní venujú

Indukované kategórie	Akej generáčnej skupine sa venujete?
Deti	„V misijnom dome mávame pravidelné stretnutia, počas ktorých formujeme hlavne deti.“ Rímskokatolícka cirkev, 28. ročný „Hlavne v škole sa snažíme najviac osloviť deti, mať o nich záujem ako o človeka.“ (RKC, 30).
Mládež	„S dospievajúcimi sa najviac stretávam v škole.“ (RKC, 30). „Do komunitného centra rada a pravidelne chodievam mládež.“ (RKC, 49).
Rodičia	„S rodičmi sa stretávam pred 1. svätým prijímaním.“ (RKC, 44). „Po bohoslužbách sa venujem rodičom.“ Reformovaná kresťanská cirkev, 45. ročný. „Kontakt s rodičmi je nevyhnutný, pretože aj rodičia potrebujú pomoc, aby aj oni dozrievali k zodpovednému rodičovstvu, a tak sa stali pozitívnym príkladom pre svoje deti.“ (RKC, 49).

Identifikované kategórie: Prostredníctvom tejto otázky sme chceli zistiť, akej generáčnej, vekovej skupine Rómov sa duchovní venujú. Zistili sme, že najčastejšie sú to deti a mládež, pretože duchovní sa s nimi pravidelne stretávajú v škole na hodinách náboženstva. Potom sú to mimoškolské aktivity, ktoré tiež pomáhajú k ich vzájomnému poznaniu, ktoré je pomocou pri formácii k sociálnej zmene. Niektorí participanti považujú kontakt s rodičmi za nevyhnutný. Uvedomujú si, že keď dôjde k sociálnej zmene u rodičov, potom sa ľahšie dosiahne zmena aj u detí. Tie nie sú motivované len zo strany duchovných, ale hlavne zo strany rodičov, ktorí majú viacero možností a času na dosiahnutie zmeny.

- **Intenzita stretávania sa**

Tab. 2 Záujem o kontakt duchovných s marginalizovanými Rómami

Indukované kategórie	Ako často sa stretávate s Rómami?
Pravidelne	„Môj pravidelný kontakt s Rómami je v škole.“ (RKC, 45). „S deťmi nie sme len v škole, prichádzajú pravidelne aj na detské sv. omše, čo nás ešte viac zblížilo.“ (RKC, 28). „Pravidelné stretnutia v komunitnom centre nás zblížili s deťmi, a potom aj s rodinami.“ (RKC, 49).

Zriedka	„S dospelými sa občas stretnem v kostole, keď prídu pýtať svätenú vodu.“ (RKC, 52). „Môj kontakt s Rómami je iba na ulici, keď sa stretneme a vzájomne sa pozdravíme.“ (RKC, 45).
Vôbec	„Nevenujem sa Rómom, lebo nepoznám rómske etnikum.“ (RKC, 47). „Rómovia sú pre mňa uzavretá, neprechodná komunita.“ (RKC, 52). „Nemám záujem o Rómov odvtedy, čo ma vykradli.“ (RKC, 50).

Identifikované kategórie: Identifikovali sme tri indukované kategórie, v ktorých sme poukázali na kontakt duchovných s Rómami. Opäť je to predovšetkým prostredie školy, kde sa zvyčajne aspoň jedenkrát do týždňa stretávajú na hodinách náboženskej výchovy. Tam, kde sú duchovní trochu kreatívni, prichádzajú do kontaktu s Rómami na mimoškolských akciách, ako sú detské sväté omše, a tiež počas stretnutí v komunitnom centre. Ďalšiu skupinu tvoria tí, ktorí sa občas s Rómami stretnú ako bežní ľudia, alebo ako obchodník s kupujúcim, ktorý niečo potrebuje. Zistili sme, že je tu aj skupina duchovných, ktorí sa aj z rôznych osobných dôvodov vôbec nestretajú s Rómami, ktorých majú vo svojich farnostiach.

- **Ponuka sviatostného života**

Tab. 3 Pohľad duchovných na záujem Rómov o sviatosti

Indukované kategórie	Aký majú vzťah k sviatostiam?
Záujem	„Je to výnimka, ale jedno dieťa má mimoriadny záujem o sviatosti. Denne je na sv. omši.“ (RKC, 44). „Mladá Rómka – stredoškolačka – denne pristupuje k sviatostiam. Stala sa aj animátorkou pre rómske deti.“ (RKC, 28). „Deti sa v našom centre s radosťou pripravujú na 1. sv. prijímanie.“ Rehol'ná sestra, 34. ročná.
Zvyk	„S Rómami sa stretávam iba pri pohrebných obradoch. Viac odo mňa ani nechcú.“ (RKC, 52). „Moje aktivity s Rómami sú iba pri vysluhovaní krstu a pohrebe. Nemajú záujem o nijakú prípravu k sviatostiam.“ (RKC, 48).
Nezáujem	„Zo strany Cirkvi je veľká ponuka, ale Rómovia o to nemajú záujem.“ (RKC, 44). „Nemajú vôbec záujem o sviatosti.“ (RKC, 45).

Identifikované kategórie: Spomínanou otázkou sme chceli zistiť vzťah a záujem Rómov o sviatosti, sviatostný život. Je tu skupina Rómov, zvlášť z mladšej generácie, ktorá má záujem o sviatosti, čo je ovocím pravidelného kontaktu s duchovnými nielen v škole, ale aj mimo školy. Najčastejšie sa naši participanti stretávajú so „zvykovosťou“, a to hlavne pri pohrebných obradoch a občas aj pri vysluhovaní krstu. Tu sa potvrdzuje, že kontakt Rómov s Cirkvou je iba pri pohrebe, krste a nič viac, čo je smutné konštatovanie. Potvrdila sa nám aj skutočnosť, ktorú väčšina ľudí v našej spoločnosti pokladá za pravdivú, že Rómovia nemajú záujem o sviatosti, aj keď sa im ponúkajú. Pre nás je to však na zamyslenie. Prečo pretrváva takýto stav? Akým spôsobom a cestou im ponúkame sviatosti, ktoré by im veľmi pomohli k sociálnej zmene?

- **Pravidelnosť katechéz**

Tab. 4 Snaha o pravidelné aktivity duchovných s marginalizovanými Rómami

Indukované kategórie	Ako často máte mimoškolskú katechézu?
Pravidelne	„Detské sv. omše sú veľkou príležitosťou ako permanentne formovať mládež.“ (RKC, 28). „Každú stredu sa stretávame v komunitnom centre na katechézach, ktoré veľmi pomáhajú Rómom.“ (RKC, 49).
Občas	„V mládežníckom spoločenstve sa venujeme všetkým. Mávame občasnú katechézu, nerobíme rozdiely medzi rómskymi a nerómskymi deťmi.“ (RKC, 44). „Párkrát sme sa stretli, ale chýba pravidelnosť pri formácii s rodičmi.“ (RKC, 30).
Vôbec nie	„Nikdy.“ (RKC, 32). „Nemajú o to vôbec záujem.“ (RKC, 52).

Identifikované kategórie: Pravidelná mimoškolská katechéza je pre duchovných často namáhavá, čo by aj oni sami potvrdili, ale má zmysel ju realizovať. Potvrdili nám to aj odpovede našich respondentov, ktorí pravidelne konajú katechézy, pri ktorých vysvetľujú rôzne náboženské pravdy, ale hlavne formujú svedomie Rómov, čo im pomáha k sociálnej zmene. Veľkou pomoc, hlavne pre mladých, sú rôzne mládežnícke spoločenstvá. Nie sú to už skupiny homogénne, ale heterogénne, čo účinne pomáha vzájomným vzťahom, budovaniu úcty, rešpektovaniu odlišností, ale hlavne k budovaniu mostov medzi Rómami a majoritou. Objavili sa aj prípady duchovných, ktorí nerobia žiadnu katechézu. Z akých dôvodov, to by bolo možné zistiť pri ďalšom výskume. Môže to byť aj výsledok jednostranného alebo obojstranného nezáujmu.

- **Najúčinnejšie pastoračné aktivity**

Tab. 5 Najúčinnnejšie pastoračné aktivity podľa duchovných

Indukované kategórie	Čo sa oplatí robiť?
Osobný kontakt	Osobný kontakt je veľká pomoc ako sa k ním dostať a postupne ich formovať, aby si aj oni sami uvedomili, v čom sa majú osobne zmeniť, aby ich život bol lepší, aby pohľad majority nebol iba negatívny.“ (RKC, 49). „Pastoračná činnosť je u nás hlavne zameraná na duchovnú pomoc cez osobné rozhovory, modlitby a všetko, čo k tomu patrí.“ Apoštolská cirkev, 45. ročný.
Farská aktivita	„Rómski aj nerómski rodičia chodia s deťmi pred 1. sv. prijímaním do farského centra na pravidelné katechézy.“ (RKC, 49). „Farské letné tábory pomohli mnohým rómskym deťom začať pravidelne pristupovať k sviatostiam a dvaja chlapci z nich denne miništrujú.“ (RKC, 28).

Rodina	<p>„Najefektívnejšia aktivita, ktorá vedie k sociálnej zmene, je v spôsobe priblíženia sa – návšteva rodín. Rómovia si veľmi vážia, keď ich Neróm navštívi so záujmom o jeho životné problémy.“ Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia, 27. ročný.</p> <p>„Snažím sa vstúpiť do rómskej rodiny, spoznať ich životné problémy, nenútiť ich chodiť do kostola. Jednoducho povedané, byť s nimi priateľ.“ (RKC, 49).</p> <p>„Návšteva rómskej rodiny obohacuje aj mňa. Spoznávam dimenzie života, rodiny, ktoré boli pre mňa neznáme.“ (RKC, 52).</p>
--------	--

Identifikované kategórie: Získane údaje môžu odzrkadľovať aj subjektívne vnímanie duchovných pri hodnotení ich najúčinnějších pastoračných aktivít. Jednoducho povedané, čo sa oplatí robiť, aby sa naozaj dosiahla sociálna zmena u ľudí, ktorým sa venujú. Osobný kontakt s Rómami považujú za veľkú pomoc, most, aby sa spoznali, aby si vybudovali vzájomnú dôveru, ale hlavne aby Rómovia pochopili, že im chcú duchovní pomôcť k lepšiemu životu tu na Zemi a k večnému šťastiu po smrti. Ani farské aktivity už nie sú zriedkavosťou. Sú tiež pomocou pre vzájomné zblíženie sa a formáciu, čo prináša svoje ovocie v sociálnej zmene a v miere zapojenia sa do farského života s majoritou. Niektorí respondenti pokladajú vstup do rodiny za najefektívnejšiu aktivitu. Vidia v nej nielen nábor pre chodenie do kostola, ale veľkú šancu spoznať rómsky svet, poznať prostredie, od ktorého sa všetko odvíja v živote Róma. Zistili sme, že vstup do rodiny nie je prínosom len pre Rómov, ale aj pre samotných duchovných, ktorí poznávajú ich svet, hodnoty a kultúru, čo im pomáha pri pastorácii, ktorá vedie niektorých Rómov k sociálnej zmene.

DISKUSIA

V súčasnosti sú duchovní všetkých cirkví veľmi povzbudzovaní slovami i príkladom pápeža Františka. Pápež chce, aby Cirkev bola služobníčkou pre všetkých ľudí, aby bola „Cirkvou vychádzajúcou“ k najslabším, najzraniteľnejším, marginalizovaným, a aby sa ich ujala s krehkosťou a bola im nablízku. Nechce, aby sme boli ľahostajní voči biedam sveta, ale kráčali spolu s ľuďmi, ktorí sú zranení rôznym spôsobom (František, 2013). Mnohí duchovní sa snažia vo svojich pastoračných aktivitách naozaj byť nablízku v biedach ľudí, všestranne im pomáhajú, a tak ich privádzajú k osobnej konverzii, ktorá ako sprievodný jav prináša ich sociálnu zmenu. Niektorí duchovní sa prebúdzajú, začínajú lepšie vnímať aj potreby mnohých Rómov, ktorí sa dostali do zlej sociálnej situácie. Uvedomujú si, že nemôžu byť zatvorení v kostole, na fare, nemôžu byť izolovaní od ľudí, ale musia ísť ku nim. To ich poháňa, aby vychádzali zo seba k potrebám druhých. Svoje pastoračné aktivity realizujú tímovo, aby čo najlepšie pohli k sociálnej zmene osoby, ktorým sa venujú. Tak, ako celá naša spoločnosť vidí rozpad rodiny, aj oni si uvedomujú nevyhnutnosť posilňovať rómsku rodinu a pomáhať jej, aby sa nerozpadla, ale aby bola stabilná a funkčná. Vedia, že nefunkčnosť rodiny je zárodokom pre všetky sociálne problémy. Preto sa snažia vstúpiť aj do rómskej rodiny, aby ju posilnili, chránili, a tak zamedzili zlu, ktoré sa potom z nich dostáva do celej spoločnosti. V rodine, kde už nastali rôzne sociálne problémy sa snažia zachrániť, čo sa dá, ale hlavne vedú jednotlivcov, aby sa postavili na vlastné nohy, neboli iba tlačení, ale prevzali svoj život do vlastných rúk. Táto ich zodpovednosť je tiež ovocím ich sociálnej zmeny. Aby sme boli objektívni, musíme spomenúť, že v našom výskume sa objavili aj duchovní, ktorí z rôznych dôvodov nerealizovali pastoračné aktivity a nejavili záujem o to, aby pomohli osobám, ktoré sa nachádzajú v zlej sociálnej situácii.

Opisovať a hodnotiť prácu s ľuďmi nie je také jednoduché. Sú to dimenzie často nemerateľné. Výsledky, na ktoré čaká každý výskumník sú od neho míle vzdialené. Výskum, ale hlavne práca s niektorými skupinami Rómov, ktorým by sme chceli pomôcť, s ktorými sa denne stretávame,

o ktorých často počujeme z rôznych médií iba negatívne skutočnosti, je beh na dlhú trať. Aj náš výskum má svoje limity. Mohli sme osloviť viacerých duchovných, ktorí majú vo svojich farnostiach Rómov. Bolo by veľmi užitočné, keby sme našich respondentov viac povzbudili do pastoračnej aktivity, ponúkli im pomoc, zoznámili ich s duchovnými, ktorým sa podarilo priviesť niektorých Rómov k sociálnej zmene. V našom výskume nám niekedy chýbala odvaha. Dali sme sa odradiť nezáujmom niektorých duchovných, ktorí vôbec nereagovali na náš elektronický dotazník ani na ponuku osobného stretnutia. Radi by sme povzbudili tých, ktorí chcú robiť výskum v podobnej oblasti, aby ho realizovali radšej ako tím a nedali sa odradiť prípadným nezáujmom opýtaných respondentov. Je dôležité, aby mali vždy pred sebou cieľ, že chcú pomôcť a nájsť spôsob, ako riešiť problémy, do ktorých sa dostávajú hlavne niektoré skupiny Rómov žijúce v nepriaznivej sociálnej situácii.

Náš krátky príspevok nechce byť kritikou, ale hlavne povzbudením. Oplatí sa investovať do pastoračnej činnosti, ktorá má pomôcť k sociálnej zmene niektorých skupín Rómov, ktorí sa ocitli v prostredí marginalizácie a nemajú síl ani prostriedkov, aby sa vymanili zo začarovaného kruhu, v ktorom sa každým dňom ponárajú hlbšie nielen do hmotnej biedy, ale aj do tej duchovnej.

Odporúčili by sme formátorom duchovných, aby pomohli hlavne mladej generácii dobre sa pripraviť na pastoračiu, na život v teréne, tak ako nám to v poslednej dobe veľmi často pripomína pápež František. Jeho práním je pastoračná konverzia v misionárskom zmysle. Dôležité je, aby sme pochopili, že je potrebná nová evanjelizácia, pretože sa už nemôžeme viac domnievať, že väčšina ľudí sú veriaci, a že porozumeli tomu, v čom spočíva kresťanské poslanstvo v jeho podstate a v jeho pravde. Preto je dôležité, aby sme si z našej strany osvojili podstatu a srdce Evanjelia a predložili ho jazykom, ktorý bude zrozumiteľný ľuďom našej doby, takými prostriedkami, ktoré sa naozaj dostanú až k adresátom a v našom prípade aj k Rómom. Je tu čas *každodennej pokornej misie, sprevádzania ľudí s úctou a nehou, osobitne tých najnúdznejších. Duchovných by sme povzbudili, aby boli bližnými tomu, kto to najviac potrebuje, koho „kultúra vyradenia“ odsúdila a je ľahostajná k jeho potrebám. Z nášho výskumu by sme mohli len potvrdiť, že často sú to aj niektorí Rómovia, ktorí sa dostali do zlej sociálnej situácie. Majme odvahu priznať si, že problém nie je iba v Rómoch. V našom výskume sme zistili, že aj v niektorých duchovných. Efektivita pastoračie nespočíva iba v tom, že sa s Rómami stretáme iba pri vysluhovaní krstu a pohrebu. Je nutné mať odvahu urobiť aj kroky navyše, kroky ktoré nám pomôžu zblížiť sa s nimi, spoznať ich skutočné potreby a pomôcť im v čom sa dá. Veľká pomoc na tejto ceste, podľa nášho výskumu, je vstup do rodiny, práca v tíme a permanentnosť.*

Pre tých, ktorým sa zdá, že sú neúspešní vo svojej pastoračnej činnosti aj napriek mnohým snahám, ktoré vynaložili na pomoc Rómom by sme odporúčili, aby sa neznechucovali a mali odvahu znovu začať. Ako? Z začať evanjelizáciou a skutočným obrátením rómskych srdc. Bez osobného obrátenia je sociálna práca mnohokrát odsúdená na neúspech a mnohé materiálne prostriedky, peniaze, ktoré sa investujú do sociálnej oblasti sa len prepadnú ako do vreca, ktoré nemá dna.

Pre všetkých čitateľov by sme chceli zanechať odkaz Benedikta XVI. (2007), že miera ľudskosti je podstatne určovaná vzťahom k utrpeniu a k trpiacim. Platí to pre jednotlivcov i pre spoločnosť. Prijat' trpiaceho bližneho, pomôcť k sociálnej zmene niektorým Rómom totiž znamená vziať určitým spôsobom na seba jeho utrpenie, ktoré sa stane aj mojím. Nie je to ľahká úloha, ale je to štýl života, ktorým sa postavíme proti prevládajúcej kultúre vyradovania, proti ľahostajnosti, ktorá zaplavuje svet ako mor a staneme sa tak propagátormi novej civilizácie, civilizácie lásky.

- Adami, P., & Martír, R. (2014). *Pastorácia*. In *Medzinárodná konferencia CCIT v Cavallino*. Taliansko.
- Analýza, (2014). [On-line publication] [vid. 2016-01-06]. Dostupné z: <<http://www.fluidumfilm.sk/vyvoj/luskanie/>>
- Benedikt XVI. (2008). *Spe salvi, Encyklika*. Trnava: SSV.
- Bešenyi, P. (2011). *Opatrenia a ponuky katolíckej misie v procese socializácie rómskeho etnika na Slovensku*, Dizertačná práca. Bratislava: VŠZ a SP sv. Alžbety v Bratislave.
- František (2013). *Evangelii gaudium*. Trnava: SSV.
- Giovanni XXIII. (2007). *Tutti i principali documenti*. Vatican: Liberia Editrice.
- Holmen, M. (2014). *Viera sa začína doma*. Bratislava: Don Bosco.
- Svoboda, J. (2009). Predstavenie práce v Bulharsku. In P. Bešenyi (Ed.), *Preventívny systém v rómskom svete*. Medzinárodná konferencia o pastorácii Rómov 20. – 23. novembra 2009 (s. 50-56). Košice.
- Kuchař, P. (2009). Romové v České republice. In P. Bešenyi (Ed.), *Preventívny systém v rómskom svete*. Medzinárodná konferencia o pastorácii Rómov 20. – 23. novembra 2009 (s. 63-72). Košice.
- Košta, J. (1993). *Úvod do sociológie*. Bratislava – Ekonomická univerzita.
- Lucian, T. (2015). *Život chudobných*. Medzinárodná konferencia CCIT v Snagov, Rumunsko, 25.4. 2015.
- Miedzgová, J. (1994). *Základy etiky*. Bratislava: SPN.
- Miovsky, M. (2006). *Kvalitatívny prístup a metódy v psychologickom výskumu*. Praha: Grada Publishing.
- Montoussé, M., & Renouard, G. (2005). *Přehled sociologie*. Praha: Portál.
- Podolínska, T., & Hruštič, T. (2010). *Boh medzi bariérami. Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou*. Bratislava: ÚET SAV.
- Rómske rodiny, (2015). *Nevy Jag - Anketa v Maďarsku*. Merksem. 28 s.
- Sopóci, J. (2007). *Teórie sociálnej zmeny*. Bratislava: UK.
- Veraga, P. (2009). Predstavenie práce salezianov v La Mina, Španielsko. In P. Bešenyi (Ed.), *Preventívny systém v rómskom svete*. Medzinárodná konferencia o pastorácii Rómov 20. – 23. novembra 2009 (s. 81-87). Košice.

Pastoral Activities and Social Change in Roma People

Abstract:

Background: Multiple home and foreign experiences prove the fact that thorough pastoral activities with poor Roma are able to trigger a reaction in a form of a social change.

Objective: The objective was to map the most efficient methods of pastoral activities that are able to trigger a social change, and to find out what results are brought by pastoral activities in some groups of Roma in a difficult social situation.

Methods: By the method of a semi-structured interview with 27 clergymen from the registered churches in the SR active in the Diocese of Nitra we analysed the results by the method of forming tufts. A sampling criterion included the previously searched information about pastoral activities of the clergymen.

Results: The results show that the clergymen in their activities work particularly with children and youth, even though they admit that if there is to be a change it is necessary to work with the children's parents. In most cases, they meet poor Roma only at school, or occasionally in a municipality. They admit that Roma are interested in the sacraments – particularly christening and funeral; however, it is too little for the churches. With the children, they organize a regular out-of-school catechesis and establish youth communities. However,

we identified the cases of the clergymen who do no activities related to Roma. Those who do such activities consider particularly a personal contact, which is a bridge to other activities, the most efficient method of work. Implications: The clergymen of all churches should be servants of all people. If we want to achieve a social change in the marginalized groups of population it is necessary for clergymen to come out of their zone of conformity and be closer to vulnerable people. Working with youth but particularly with whole families can result in big changes. Such work, however, must be regular, and particularly personal contacts in the field is the basis of a future change. Occasional contacts solely in the church or parsonage are not efficient.

Keywords: Pastoral activity. Roma. Social change.